

Bonyolultságelmélet gyakorlatok II.

1. Adjunk meg olyan Turing-gépet¹, mely csupa A és B betűt tartalmazó szavakon dolgozik, mégpedig úgy, hogy az A betűket B betűkre a B -ket pedig A -kra cseréli.
2. Adjunk meg olyan Turing-gépet¹, mely az $M(x) = \sqcup x$ függvényt számítja ki, de (ellentétben az órai példával) csak egyszer halad végig a szón ($x \in \{0, 1\}^*$).
3. Adjunk meg olyan egyszalagos Turing-gépet¹, melyek a következő függvényeket valósítják meg:
  - a) unáris növelést, azaz $M(I^k) = I^{k+1}$.
  - b) unáris összeadást, azaz $M(I^k c I^l) = I^{k+l}$.
  - c) 2-vel való szorzást, azaz $M(I^k) = I^{2k}$.
  - d) 3-mal való szorzást, azaz $M(I^k) = I^{3k}$.
  - e) 2-vel való maradékos osztást, azaz $M(I^k) = I^{k \bmod 2}$.
4. Mutassuk meg, hogy minden M Turing-géphez létezik olyan, vele ekvivalens (azaz ugyanazt a függvényt megvalósító), M' Turing-gép, mely működését mindig a szó elején, a $\triangleright$ karakteren fejezi be. Konstruáljuk meg M' -t a 2. példa M Turing-gépjéhez.
5. Konstruáljunk, olyan Turing-gépet¹, melyek a következő nyelveket ismerik fel:
  - (a) $\{a^{2^n} \mid n \geq 1\}$
  - (b) $\{a^{2^n} \mid n \geq 1\}$
  - (c) $\{a^i b^j \mid i < j\}$
  - (d) $\{a^i b^j \mid i \geq j\}$
  - (e) $\{w \in \{a, b\}^* \mid w\text{-ben ugyanannyi } a \text{ betű van mint } b\}$
  - (f) $\{a^n b^n c^n \mid n \geq 1\}$
6. Adjunk meg olyan egyszalagos Turing-gépet, mely egy $\{0, 1\}$ feletti szóból az összes 0-t törli. Szóközök ne maradjanak az eredményben, hanem a maradék egyeseket mozgassuk balra.
- 7* Konstruáljunk olyan egyszalagos Turing-gépet, mely a szalagjára írt $\{0, 1\}$ feletti szavakat megfordítja. Például $\triangleright 0010111$ -ből $\triangleright 1110100$ -t készít.
8. Valósítsuk meg a $\{0, 1\}$ feletti szavak megfordítását kétszalagos Turing-géppel. (Ugye mennyivel könnyebb!)
9. Adjunk meg¹ olyan kétszalagos a) determinisztikus; b) nemdeterminisztikus Turing gépet, mely a $L = \{\triangleright w w \mid w \in \{a, b\}^*\}$ nyelvet ismeri fel. (lehetőleg minél kevesebb állapot felhasználásával.)
10. Készítsünk olyan többszalagos Turing-gépet, mely az $L = \{I^{2^k} \mid k \geq 0\}$ nyelvet dönti el.
11. Készítsünk olyan többszalagos Turing-gépet, mely az unáris szorzást valósítja meg, azaz $M(I^k X I^l) = I^{k \cdot l}$.
12. Vázzuk meg egy olyan többszalagos Turing-gép működését, mely az unáris hatványozást valósítja meg, azaz $M(I^k \uparrow I^l) = I^{k^l}$.
13. Készítsünk olyan M háromszalagos determinisztikus Turing-gépet, melynek ábécéje $\Sigma = \{0, 1, \triangleright, \triangleleft, ;, \# \}$ és a következőképpen működik

$$M(\underbrace{\triangleright x_1; y_1 \# x_2; y_2 \# \dots \# x_n; y_n}_{1. \text{ szalag}}, \underbrace{z}_{2. \text{ szalag}}) = \underbrace{\begin{cases} y_i, & \text{ha } \exists i : z = x_i \text{ és } \forall j < i \ x_j \neq z \\ \lambda, & \text{ha } \nexists i : z = x_i \end{cases}}_{3. \text{ szalag}}$$

- 14* Adjunk meg esetleg több szalagos determinisztikus Turing-gépet az alábbi nyelvek eldöntésére. Ellenőrizzük megoldásunk helyességét a Binghamtoni Egyetem Turing-gép szimulátor programjával: (<http://www.inf.u-szeged.hu/~zlnemeth/bonyelm.html>)
  - a) $\{xyx \mid x, y \in \{a, b\}^* \text{ és } |x| \geq 1\}$
  - b) $\{xy \mid x, y \in \{a, b\}^* \text{ és } x\text{-ben ugyanannyi } a \text{ betű van mint } y\text{-ban}\}$
  - c) $\{xy \mid x, y \in \{a, b\}^* \text{ és } x\text{-ben nem ugyanannyi } a \text{ betű van mint } y\text{-ban}\}$
  - d) $\{a^i b^j c^j d^i \mid i \neq j\}$
  - e) $\{aba^2 b^2 a^3 b^3 \dots a^n b^n \mid n \geq 0\}$

¹Adja meg a Turing gép programját, átmenet diagramját, és röviden magyarázza is el a működését, pl. mi az egyes állapotok szerepe

15. Milyen konfigurációkon megy keresztül az alábbi Turing-gép az $(s, \triangleright, abaa)$ valamint az $(s, \triangleright, abab)$ konfigurációból indítva? Rajzoljuk meg a gép átmenet diagramját és írjuk le az által felismert nyelvet.

$q \in Q$	$\sigma \in \Sigma$	$\delta(q, \sigma)$
s	$\triangleright$	$(q_0, \triangleright, \rightarrow)$
q_0	a	$(q_1, A, \rightarrow)$
q_0	b	$(q_1, B, \rightarrow)$
q_0	A	$(q_4, A, \leftarrow)$
q_0	B	$(q_4, B, \leftarrow)$
q_0	$\sqcup$	$(igen, \sqcup, -)$
q_1	a	$(q_1, a, \rightarrow)$
q_1	b	$(q_1, b, \rightarrow)$
q_1	A	$(q_2, A, \leftarrow)$
q_1	B	$(q_2, B, \leftarrow)$
q_1	$\sqcup$	$(q_2, \sqcup, \leftarrow)$
q_2	a	$(q_3, A, \leftarrow)$
q_2	b	$(q_3, B, \leftarrow)$
q_3	a	$(q_3, a, \leftarrow)$
q_3	b	$(q_3, b, \leftarrow)$
q_3	A	$(q_0, A, \rightarrow)$
q_3	B	$(q_0, B, \rightarrow)$
q_4	A	$(q_4, a, \leftarrow)$
q_4	B	$(q_4, b, \leftarrow)$
q_4	$\triangleright$	$(q_5, \triangleright, \rightarrow)$
q_5	a	$(q_7, A, \rightarrow)$
q_5	b	$(q_6, B, \rightarrow)$
q_5	$\sqcup$	$(igen, \sqcup, -)$
q_6	a	$(q_6, a, \rightarrow)$
q_6	b	$(q_6, b, \rightarrow)$
q_6	B	$(q_8, \sqcup, \leftarrow)$
q_6	$\sqcup$	$(q_6, \sqcup, \rightarrow)$
q_7	a	$(q_7, a, \rightarrow)$
q_7	b	$(q_7, b, \rightarrow)$
q_7	A	$(q_8, \sqcup, \leftarrow)$
q_7	$\sqcup$	$(q_7, \sqcup, \rightarrow)$
q_8	a	$(q_8, a, \leftarrow)$
q_8	b	$(q_8, b, \leftarrow)$
q_8	A	$(q_5, A, \rightarrow)$
q_8	B	$(q_5, B, \rightarrow)$
q_8	$\sqcup$	$(q_8, \sqcup, \leftarrow)$